

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ВИХОВАННЯ НОВОЇ ШКОЛИ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ¹

Педагогіка
школи

У статті визначено інноваційні стратегії виховання, розкрито науково-методичні засади духовно-морального виховання, здоров'язбереження, інновації у вихованні як інноваційні стратегії виховання нової школи та визначено й схарактеризовано шляхи їх реалізації.

Ключові слова: інноваційні стратегії виховання, морально-духовне виховання, здоров'язбережувальне середовище, інноваційність, інновації у вихованні, шляхи реформування виховання.

УДК 371.132.72+
37.013+37.037

Базуючись на сучасних дослідженнях у педагогіці, нормативних документах про освіту, учителями Одеського регіону окреслено виконання надзвичайно важливої *місії освітян* – очолити виховання людини громадянського суспільства, знайти дієві шляхи проведення реформи виховання в нашому регіоні щодо забезпечення і створення необхідних умов усебічного і гармонійного розвитку особистості, яка орієнтована на найдосконаліші соціокультурні стандарти і всезагальнолюдські цінності та виміри життя в нових економічних умовах.

У контексті **Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року** означено *основні шляхи проведення реформи виховання в Одеському регіоні:*

- *реформування змісту виховання, що ґрунтується на сучасних наукових підходах і педагогічному новаторстві, використанні інновацій з урахуванням особливостей і потреб сучасної освіти, наповнення його культурно-історичними надбаннями українського народу;*
- *упровадження нових підходів, виховних систем, технологій, форм і методів виховання, які б відповідали потребам розвитку особистості, сприяли розкриттю її талантів, удосконаленню духовно-емоційних, розумових і фізичних здібностей, підтриманню поведінки особистості, досягненню соціальної зрілості та індивідуального зростання;*

Вікторія ЯГОДНІКОВА

Директор Одеського інституту Міжрегіональної академії управління персоналом, доцент кафедри психолого-педагогічної та суспільно-гуманітарної освіти Одеського обласного інституту удосконалення вчителів, професор Міжнародної кадрової академії, кандидат педагогічних наук

Олена ЧЕШЕНКО

Методист науково-методичної лабораторії проблем виховання, старший викладач кафедри психолого-педагогічної та суспільно-гуманітарної освіти Одеського обласного інституту удосконалення вчителів, регіональний координатор Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю

¹ У цьому числі журналу читачам пропонується інформація лише стосовно проблеми здоров'язбереження. Тож подається не повна стаття, а витяг з неї. З повним варіантом цієї статті – знайомтеся за нашим журналом: 2014. – № 1-4. – С. 67-78.

- розроблення теоретико-методологічних аспектів національної системи виховання з урахуванням вітчизняного і зарубіжного досвіду, регіональних особливостей;
- об'єднання зусиль державних і громадських інституцій у вихованні молоді, сприяння діяльності дитячих та юнацьких організацій;
- розвиток різноманітних дитячих і молодіжних об'єднань за інтересами, позашкільних освітньо-виховних закладів;
- організація родинного виховання і освіти як важливої ланки педагогічного навчання батьків;
- докорінні зміни в підготовці й перепідготовці педагогічних кадрів для здійснення національного виховання.

Робота ця складна, але від докладених зусиль, підтримки всього суспільства й швидкості реалізації інноваційних стратегій виховання залежить підвищення ефективності системи національного виховання, подолання наявних проблем і протистояння деструктивним тенденціям в організації виховного процесу. При цьому важливо врахувати нову стартову структуру суспільства, регіональні, національні, релігійні та інші особливості середовища. Подібна діяльність уже здійснюється в Одеському регіоні, і тому **дуже важливо постійно підтримувати творчі сили і кращий досвід національного виховання.**

Зважаючи на те, що нові умови життя у XXI столітті зумовлюють потребу у вихованні нового покоління, в Одеській області на зібранні творчої педагогічної еліти обрано новий вектор діяльності – визначено інноваційні стратегії нової школи в Одеському регіоні. **Це: духовно-моральне виховання,**

здоров'язбереження, інновації у вихованні.

Великі ідеї приходять тоді, коли світ має потребу в них. Розглянемо шляхи реалізації визначених інноваційних стратегій виховання, зокрема і насамперед здоров'язбереження.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ

Здоров'язбереження як вектор інноваційної стратегії виховання зумовлюється тим, що сучасна система освіти стає пріоритетним напрямом реалізації державної політики щодо зміцнення і збереження здоров'я підростаючого покоління, створення здоров'язберезувального середовища.

Дуже важливо, щоб за процесами реформування і модернізації не забули про здоров'я тих, заради кого ці процеси відбуваються і ким вони здійснюються.

Українська вчена *О. Я. Савченко* зазначає: „Здоров'я і знання – нерозривні складові життя людини. А знання без здоров'я нікому не потрібно”.

Вихід із ситуації, яка склалася, потребує нових підходів, нової ідеології, в основі якої – ідея педагогіки здоров'язбереження.

Реалізація ідеї здоров'язберезувальної освіти передбачає:

- забезпечення **здорового способу життя** для всіх суб'єктів навчально-виховного процесу шляхом створення середовища, яке сприяє зміцненню здоров'я, установлення домінувальної світоглядної установки на пріоритетну цінність здоров'я;
- **інтеграцію культури здоров'я** в усі чинники щоденного життя навчального закладу;
- **гуманізацію і демократизацію** навчально-виховного процесу, єдність загальнолюдського і національного;

природовідповідність, наявність комплексного, системного, компетентнісного підходу до збереження, зміцнення, відновлення здоров'я та профілактики захворювань;

● **співробітництво, співтворчість** суб'єктів навчально-виховного процесу; міжсекторальне співробітництво всіх сфер суспільства, діяльність яких прямо чи опосередковано впливає на здоров'я;

● **системність** (взаємодія всіх елементів щодо забезпечення функцій усієї системи).

Цілеспрямований, системний, комплексний, діяльнісний, синергетичний підходи до вирішення проблем здоров'я підростаючого покоління, превентивного виховання, розбудови здоров'язбережувального середовища дасть можливість створити необхідні умови всебічного й гармонійного розвитку особистості для життя в нових економічних умовах.

Вихід із ситуації, яка склалася, ми вбачаємо у необхідності розробки і впровадження конкретних дій. Ми маємо конкретними діями розбудувати таку установу, в якій праця і навчання – радість, в якій немає фізичного та психічного насильства, в якій виключається варварське вторгнення в життя особистості, де життя організоване природовідповідно, за принципами співіснування та співробітництва, де людина не відчуває себе неповноцінною, самотньою і покинутою.

Для оздоровлення та оновлення освітнього світу дитини рекомендуємо **«Основні аспекти здоров'язбережувальної роботи у середовищі навчального закладу»**, які стануть своєрідним орієнтиром у здійсненні практичних кроків щодо вирішення проблем здоров'я покоління, що зростає. **Це:**

1. Здоров'язбережувальна інфраструктура навчального закладу (матеріальне, навчальне, навчально-методичне та кадрове забезпечення).

2. Організація режиму дня під час перебування дітей в освітньому закладі.

3. Організація збалансованого харчування.

4. Раціональна організація навчально-виховного процесу:

● дотримання рухового режиму;

● просвітницько-виховна робота з учнями;

● превентивне виховання, профілактика негативних проявів;

● психопрофілактична робота;

● фізкультурно-оздоровча робота;

● введення системи загартовування;

● проведення роботи зі статевого виховання;

● валеологічний моніторинг.

5. Робота з батьками.

6. Науково-методичний супровід. Інформаційно-просвітницька робота.

7. Об'єднання і координація зусиль, співпраця, співдіяльність і взаємозв'язок.

Як свідчать наукові дослідження з проблеми здоров'язбереження, міжнародний досвід і досвід участі України в проекті «Європейська мережа шкіл сприяння здоров'ю», передовий практичний досвід навчальних закладів Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю Одещини [1], **ефективними механізмами вирішення проблем збереження здоров'я вихованців є:**

I. Упровадження сучасних здоров'язбережувальних технологій у навчальному середовищі, національних і міжнародних програм, проектів щодо формування навичок безпечного і здорового способу життя, введення окре-

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ SWOT-АНАЛІЗ

Дозволяє виявити внутрішні та зовнішні чинники, які сприяють їх досягненню або перешкоджають. Усі чинники діляться на чотири категорії:

Стратегічне планування SWOT-аналіз	
Сильні сторони Strengths	Слабкі сторони Weaknesses
Можливості Opportunities	Загрози Threats

Метод стратегічного планування сприятиме чіткому розробленню:

а) *сукупності дій*, що впливають на інноваційну виховну діяльність району, міста, загальноосвітнього навчального закладу, спрямовану на розвиток сучасної особистості учня, удосконалення її здібностей і поведінки, за якої вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання;

б) *концептуальних основ системи виховної діяльності* району, міста, загальноосвітнього навчального закладу.

Такий підхід, на нашу думку, сприятиме вдосконаленню шляхів стратегічного управління виховною системою району/міста, загальноосвітнього навчального закладу.

За підсумками проведення SWOT-аналізу, з метою вироблення сукупності дій, що впливають на інноваційну виховну діяльність, щодо практичної реалізації інноваційних стратегій виховання нової школи **доцільно розробити багатосторонню програму**, складовими якої можуть бути наступні документи:

1) **Програма розбудови системи національного виховання** в районі, місті, кожному навчальному закладі, основних орієнтирів довгострокової інноваційної виховної діяльності, відповідно до якої:

- розробляється інноваційна стратегія виховання нової школи в районі, місті, кожному навчальному закладі;
- обираються найефективніші шляхи її досягнення;
- формується портфель інноваційних проектів для довгострокового інвестування.

2) **Програма (проекти) організаційно-методичного супроводу** формування інноваційної спрямованості виховного процесу, яка відповідає стратегії розвитку і європейської орієнтації освіти України в цілому, спрямованої на підвищення професійної майстерності та розвиток творчого потенціалу педагогів, допомагає досягти позитивних результатів у процесі інноваційної діяльності.

3) **Програма (проекти) розвитку та розбудови інноваційних навчальних закладів освіти** з проблем виховання, інваріантних моделей системи виховної діяльності навчальних закладів, виховних систем класу з урахуванням сучасних соціокультурних ситуацій, цінностей виховання і навчання.

4) **Програма (проекти) розвитку та розбудови навчальних закладів „Шкіл сприяння здоров'ю”**, районної/міської мережі навчальних закладів „Шкіл сприяння здоров'ю”.

5) **Програма превентивного виховання** дітей і молоді в системі освіти: формування ефективної та дієвої системи профілактики правопорушень, дитячої бездоглядності та безпритульності.

6) **Програма (проекти) здійснення системного підходу до управління виховною діяльністю в районі/місті, навчальному закладі**, забезпечення проведення моніторингу стану виховної діяльності.

7) **Програма (проекти) розбудови в районі/місті, навчальних закладах інноваційного виховного, здоров'язбережувального середовища як динамічної системи**, здатної чітко реагувати на соціально-педагогічні умови і змінюватись відповідно до них, середовища, яке забезпечує взаємодію всіх суб'єктів виховного процесу, сприяє їхньому взаємозбагаченню, особистісному самовдосконаленню, самореалізації та складається з предметно-просторового, інформаційно-комунікативного, креативно-діяльнісного компонентів.

мого навчального предмета «Основи здоров'я», факультативів.

II. Розвиток і розбудова навчальних закладів **«Шкіл сприяння здоров'ю»** – школи життєтворчості, самореалізації особистості, толерантності, радості, пріоритетом яких є здоров'я та життя дитини, упровадження ефективних технологій із формування в дітей та молоді духовної культури, культури здоров'я, позитивної мотивації на безпечний спосіб життя, профілактики тютюнокуріння, алкоголізму, захворювання на ВІЛ-інфекцію/СНІД та інші небезпечні хвороби, уживання наркотичних речовин серед дітей та учнівської молоді; подальший розвиток Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю, обласних, районних, міських мереж навчальних закладів «Шкіл сприяння здоров'ю» [2].

III. **Міжсекторальне співробітництво** всіх сфер суспільства, діяльність яких прямо чи опосередковано впливає на здоров'я підростаючого покоління, для забезпечення фізичного, психічного і соціального благополуччя дітей. Об'єднання, формування, координація державно-приватно-суспільного партнерства з метою узгодження та об'єднання дій щодо оздоровлення й упорядкування безпечно-го навколишнього середовища, сприятливого для дитини (з опорою на місцеві ресурси). Розбудова дієвого об'єднання культури здоров'я **„влада + навчальний заклад + сім'я + громада”** на засадах партнерства як важливого

фактора збереження здоров'я дітей та молоді в соціумі [3].

Пам'ятаймо слова Герофіла, найвизначнішого давньогрецького лікаря III ст. до н.е., який зазначав: *«Без здоров'я і мудрість незавидна, і мистецтво бліде, і сила в'яне, і багатство без користі, і слово без сили».*

Для реалізації обраного вектора руху в Одеському регіоні – інноваційних стратегій виховання нової школи в практиці виховної діяльності району, міста, загальноосвітнього навчального закладу – доцільним буде проведення **стратегічного планування SWOT-аналізу** (див. вріз на с. 26)

Практичній реалізації інноваційних стратегій виховання нової школи в Одеському регіоні, побудові ефективної системи національного виховання **сприятимуть реформування змісту виховання, упровадження новаторських педагогічних ідей, застосування педагогічних виховних нововведень, упровадження нових підходів, виховних систем, технологій, форм і методів виховання з урахуванням вітчизняного і зарубіжного досвіду та регіональних особливостей; забезпечення шляхів ефективної модернізації виховного процесу та національного відродження школи, основою якої є ідеї народної педагогіки, філософсько-дидактична спадщина видатних вітчизняних і світових педагогів.**

Аби практична реалізація інноваційних стратегій виховання нової школи в регіоні **сприяла змінам, необхідно враховувати**, що вони становлять собою процес, який **потребує часу**, а значні зміни – **безперервних і тривалих зусиль і підтримки**.

Подальші дослідження ми вбачаємо у створенні та впровадженні у практику психолого-педагогічного су-

проводу щодо реалізації інноваційних стратегій виховання, вивченні й поширенні передового педагогічного досвіду навчальних закладів, педагогічних колективів, класних керівників, вихователів і вчителів, інноваційної виховної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чешенко О. І. Кожний навчальний заклад має бути Школою сприяння здоров'ю в інтересах дітей та створення кращого світу для них. Методичні поради. / О. І. Чешенко – Одеса, 2011. – 134 с. – (Серія «Школи здоров'я Одещини»).

2. Чешенко О. І. Розбудова об'єднання культури здоров'я як важливий фактор збереження здоров'я дітей у соціумі / О. І. Чешенко // Інтеграція освітньо-виховної та оздоровчої діяльності навчальних закладів України : матеріали Всеукр. наук.-прак. конф. (Кіровоград, 6–7 листопада 2012 р.) – Кіровоград, 2012. – 284 с. – С. 220–230.

3. Чешенко О. І. Інноваційність виховного процесу в сучасному освітньому просторі: організаційний аспект / О. І. Чешенко, В. В. Ягоднікова // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2010. – № 6. – С. 19–34.

Викторія Ягоднікова, Елена Чешенко
Иновационные стратегии воспитания новой школы в одесском регионе

В статье определены инновационные стратегии воспитания, раскрыты научно-методические основы здоровьесохранения и охарактеризованы пути их реализации.

Ключевые слова: инновационные стратегии воспитания, здоровьесохраняющая среда, пути реформирования воспитания.

Victoria Yagodnikova, Olena Cheshenko
New school innovative strategies of education in Odessa region

In the article innovative strategies of education are defined, the scientific and methodical bases of health welfare are exposed and the ways of their realization are described.

Keywords: innovative strategies of education, health welfare, ways of education reforming.